— Якби я була чоловіком…

Моллі вимовила ті слова не дуже й гостро, однак убійча зневага, що блиснула в її чорних очах, таки дошкулила обох чоловіків у наметі.

Томмі, моряка-англійця, аж тіпнуло, але гречний стариган Дік Гамфріз, рибалка з Корнуелу, що потім був розбагатів у Америці на промислі лососів, усміхнувся до жінки зичливо, як і перше. Надто велике місце посідало жіноцтво в його простому серці, щоби міг він сердитись на жінок, коли їх нападали, як він казав, химороди чи коли їхнього куцого розуму бракувало, щоб зважити, що й до чого. Отож обидва, Дік і Томмі, змовчали їй, хоч то вони перед трьома днями взяли її напівзамерзлу до свого намету, відігріли, нагодували, ще й вирятували її майно від носіїв-індіян. А задля цього їм довелося не лише труснути капшуками, а й силу показати: поки Томмі на свій власний розсуд ділив між носіями їхню платню, Гамфріз націлявся на них із вінчестера. Наче й невелике діло, проте як багато важило воно для жінки, що одна-однісінька на відчай душі пристала до так само відчайдушного клондайкського походу дев'яносто сьомого року! Чоловіки там мали задосить свого клопоту, та й злість їх брала, бачивши жінку, що сама-одна пустилася в злигодні полярної зими.

— Якби я була чоловіком, я б знала, що робити, — ще раз сказала Моллі, блиснувши очима, що з них промовляло сконденсоване завзяття п'ятьох поколінь, народжених на американській землі.

Настала мовчанка. Томмі запхав сковороду з коржами в юконську грубку й підклав дров. Смаглий вид його помалу напливав кров'ю, і коли він нахилився до грубки, шия в нього стала червона, мов буряк. Дік простромив вітрильною голкою складені докупи кінці порваної ремінної шлейки. Старого добрягу нітрохи не бентежив вибух жіночих норовів, що настигав у наметі.

— Ну то й що б ти зробила? — спитав він лагідненько. Тригранна голка застрягла в намоклому ремені, і він на хвильку припинив свою роботу.

— Те, що годиться чоловікові! Натягла б шлейки на плечі й подалася б далі! Не сиділа б отут у таборі, дожидаючи, поки Юкон зовсім замерзне й половина припасу лишиться не перевезена! А ви, чоловіки, сидите, позгортавши руки, боїтеся того нікчемного вітру та дощику! Я вам у вічі скажу: наші американці не з такого тіста! Вони б тепер простували на Доусон хоч би й через саме пекло! А ви… ви… Ех, чом я не чоловік!

— А я, голубонько, дуже радий, що ти не чоловік. — Дік Гамфріз накинув дратвину петлею на вістря голки і вправним рухом зав'язав вузла.

Рвучкий вітер ніби ляснув біжма по наметі велетенською долонею, і сльота завзято затарабанила по тонкому полотні. З грубки бурхнув до намету дим, сповнивши його їдким смоляним пахом зеленої ялини.

— Господи! Ну де той розум у жінок! — Морякова голова випірнула з тієї хмари, і він позирнув на Моллі червоними від диму очима.

— А де в вас ваш чоловічий дух?

Томмі схопивсь на рівні, лайнувся так, що жінка плохіша й уразилася б, розторгав тугі вузли й відгорнув запону на вході.

Усі троє видивилися надвір. Картина була не вельми підбадьорлива. Вбогий передній план її становило кілька мокрих наметів, далі злитий дощовими потоками берег спускався положисто до розшумованої гірської річки. То там, то там чіплялися за тонкий шар грунту криві карликові ялинки, свідчивши, що недалеко вже починаються ліси. По той бік річки крізь завісу скісного дощу невиразно мрів мертво-білий

льодовик. Допіру троє виглянули з намету, як весь перед льодовика обвалився в долину, немов вивергнутий якоюсь підземною утробою, і громовий стугін покрив пронизливе виття бурі. Моллі мимохіть відсахнулася.

— Дивись, розумна! Та добре дивись! Під отаку бурю три милі до Крейтер-озера, через два льодовики, по слизьких кругляках, по коліна в оцьому скаженому потоці!

Дивись, кажу, американко! Онде твої американці! — Томмі гнівно показав рукою на купку наметів, що вгиналась під вітром. — Усі до одного янкі! То й що вони, в дорозі? Хоч один натяг шлейки на плечі? А ти хочеш нас, чоловіків, учити нашого діла! Дивись, кажу!

Ще один величезний уламок льодовика загримотів униз. Вітер удерся до намету, надувши йому боки, аж він здоровенним пухирем загойдався на розчалах. Дим огорнув людей, сльота стьобала їм обличчя. Томмі хапливо зав'язав запону й повернувся до своєї чадної грубки. Дік Гамфріз жбурнув полагоджені шлейки в кут і припалив люльку. Навіть Моллі на хвилинку принишкла.

— Але ж моє вбрання!.. — забідкалась вона: жінка в ній на мить узяла гору. — Воно ж у схованці з самого верху! Промокне ж усе! Пропаде геть!

— Годі, годі, голубонько, — дослухавши те нарікання, озвався Дік. — Не журися тим. Я тобі за батька міг би бути, в мене дочка старша за тебе, то справлю тобі ще й не таке, вберу як лялечку, дай-но лишень Доусона добитися. Хоч би й останній долар витрушу!

— Доусона добитися! — Презирство знову здушило Моллін голос. — Та ви зігниєте дорогою! В калюжі потопитесь! Ех, ви… англійці! — вигукнула вона так, наче гіршого, прикрішого слова й не знала. Коли й таке їх не розворушить, то що ж іще?

Шия в Томмі знов почервоніла, однак він змовчав, тільки зуби стяв. Зате Дікові очі ще полагіднішали. Він мав над Томмі одну перевагу: був колись одружений із білою жінкою.

Кров п'ятьох поколінь, народжених на американській землі, подеколи може бути досить неприємна спадщина, і зокрема — як опинитися в отакому сусідстві з найкревнішими родичами. Ці двоє чоловіків були британці. На морі й на суходолі Моллін рід уже відколи побиває їхній. І так має бути й далі. Традиція раси жадала потвердження. Хоч Моллі була лише жінка, та в ній ту хвилину клекотіло все славне минуле її роду. То не сама Моллі Тревіс натягала на себе гумові чоботи й плаща та брала шлейки на ношу, бо примарні руки десятків тисяч предків защібали разом з нею пряжки, і це волею тих предків зціплювала вона зуби й супила рішуче брови. Моллі Тревіс хотіла тільки присоромити оцих двох англійців; вони ж, ті незліченні тіні, стверджували першість усього роду.

Чоловіки не перешкоджали їй. Тільки раз Дік сказав, щоб вона надягла його брезентового плаща, бо її гумовий у таку негоду однак, що паперовий. Та Моллі так гнівно пирхнула на нього, що він змовк і тільки пахкав своєю люлькою, доки жінка не зав'язала запону знадвору й не почалапала по залитій водою стежці.

— Як гадаєш, здужає вона? — спитав Дік байдужим голосом, хоч вираз обличчя зраджував його.

— Здужає? Та їй усі памороки позабиває, поки допхається до схованки по такій холоднечі! Дубом задубіє! Їй і заціпить, і позакладає! Таж ти сам знаєш, Діку. Ти ж обходив на вітрилах мис Горн. Знаєш, як то воно гнутися на марсі в самій хвищі або морочитися з мерзлою парусиною, аж поки ладен стаєш заплакати, як мала дитина. Лахи свої вона там знайде? Та вона не добере, де там клунок із одежею, де ночовки, а де чайники!

— То, може, не слід було її пускати, га?

— Де там! Якби ми її не пустили, вона б нас до кінця дороги проїла, як іржа, їй же бо, Діку! Забагато в неї завзяття. А тепер вона трошки вговтається.

— Еге ж, — погодився Дік, — надто вона гонориста. А так жіночка хоч куди. Дурепа, звісно, що поперлася сюди, але ж і відважна, не зрівняєш її з отими розманіженими панійками! Вона тої породи, що й ми з тобою, Томмі, отож ти її за те завзяття не гань. Справжнього чоловіка виростити — треба й жінки справжньої. Мужності не нассешся з молоком такої, що в неї тільки й жіночого, що спідниця. Тигри родяться від тигриці, а не від корови.

— А як їх дур нападає, треба терпіти, еге?

— Авжеж. Гострим ножем урізатись легше, ніж тупим, але ж це не рація тупити того ножа об залізяку.

— Та воно-то так, але як до жінки, то я б, мабуть, вибрав трохи не таку гостру.

— А що ти тямиш у таких речах?

— Та дещо тямлю.

Томмі сягнув рукою по мокрі Молліні панчохи й розгорнув їх у себе на колінах, щоб просохли.

Дік, спідлоба зиркнувши на нього, подлубався в її саквояжику й також підсунувся до грубки, розгорнувши перед нею мокру одежину.

— А ти ж казав, що не був одружений! — мовив він.

— Хіба казав? Та я й справді не був… цебто… ет, хай йому біс! Таки був. І з такою жінкою, що хоч би й кому, то не сором.

— Віддала кінці? — помахом руки Дік зобразив, як відлітає небіжчикова душа.

— Еге ж… — І за мить Томмі додав: — У пологах.

На грубці буйно заклекотів казанок із бобами, і він пересунув його далі, на холодніше. Тоді подивився на коржі, скіпкою спробував, чи готові, і відставив сковороду вбік, під розвішану мокру одежу. Дік мовчки чекав, своїм звичаєм приховуючи цікавість.

— Не тої породи була, що Моллі. Сивашка. Дік покивав головою: розумію, мовляв.

— Не така горда та норовиста, зате держалась мене в погоду й у негоду. Веслом орудувала не згірш за будь-кого, а в голоді була терпляча, як той Йов. Не боялась ані дев'ятого буруна, а з вітрилами вправлялася, що дай боже й чоловікові. Якось вибрались ми шукати золота до Тесліну, за озеро Несподіванок та Жовту Голівку. Не стало нам харчів, почали їсти собак. Не стало собак, почали варити збрую, мокасини, шкури. І хоч би тобі раз була розкисла, розманіжилась. Як вирушали, нагадувала, що харчів більше треба б, та як уже сталося так, то ані слова, що вона, мовляв, казала! "Дарма, Томмі! — все, було, каже, хоч так уже охляла, що насилу лижву піднімала й ноги геть позмулювані. — Дарма! Хай мені зовсім живіт до хребта присохне, аби з тобою жити, Томмі, аніж би й щодня потлач у Джорджа у вігвамі". Джордж той, бач, був ватаг чілкутів і прикро хотів її за себе взяти.

Ото були часи! Я тоді хлопець бравий був, як до цього берега пристав. Утік на Уналясці з китобійного судна, з "Полярної Зорі", і дістався до Сітки на одному видролові, А там спіткав Щасливця Джека — ти ж його знаєш?

— Та був колись у мене за наглядача біля мереж, іще на Колумбії. Буйна голова, еге? До чарки ласий, та й до жіноцтва…

— От-от-от. Ми з ним літ кілька вдвох торгували — спиртом, ковдрами тощо. Тоді я стягся на власний баркасик, та, щоб не перебивати Джекові торгівлі, спустився південніше, до Джуно. Отам і стрівся з Кілісну. Я її звав просто Тілі, аби коротше. Побачив я її вперше на індіянському святі, на танку в березі. Ватаг Джордж якраз скінчив того року свій торг із загірними стіками й прибув із Даї з половиною свого племені. Сивашів було на тому танку хмара-хмаренна, а білий — я один. Мене там ніхто не знав, хіба декілька хлопцюг, що стикалися зі мною біля Сітки, зате мені про них дуже багато розповідав Щасливець Джек.

Вони гомоніли по-чінукському, і гадки не маючи, що я їхню говірку ще й як знаю. А надто дві дівчини, втікачки з місії Гейнс, що на протоці Лін. Дівчатка чепурні й із себе гарні, я спершу аж подумав був, чи не закинути вудку до котрої. Але ж такі зухвалі та язикаті, що ого! Надто гострі, розумієш? Загледівши мене, новенького, зразу взяли на зуби — не знали ж, що я по-їхньому все до слова тямлю.

А я і взнаки не даю. Взяв собі до танцю Тілі, й що довше танцюємо вдвох, то дужче одне одному подобаємось. "Шукає собі жінки", — каже одне з тих дівчиськ. А друге мотнуло головою та відказує: "Ну, якби-то жінки собі чоловіків вибирали, ходив би він довіку в парубках!" А всі довкола, індіяни й індіянки, шкірять зуби, та хихотять, та одне одному ті слова переказують. "А чого, хіба поганий хлопець?" — перша їй на те. Правду мовивши, я тоді ще був зовсім молодий із себе, та й видом гожий, але ж не хлопчак уже, а таки цілий чоловік, тож мене й узяла озліть на їхнє базікання. "Танцює з ватаговою дівчиною, — знову цокоче друга. — Ось як візьме Джордж весло та як покаже йому, звідки в нього ноги ростуть, то він і світ за очі забіжить". А Джордж і справді вже насупився хмарою, але, зачувши те, зареготав і ляснув себе по коліні. Він був здоровенний лобуряка, та й до весла вдатися б не завагався.

Я тоді питаю Тілі, розкрутивши її в танці: "Що то за шелихвістки?" Вона мені сказала, як їх звати, я й пригадав зразу все, що мені про них Щасливець Джек оповідав. Він усі їхні пригоди знав достеменно, дещо таке мені розказав, що й їхній рід того про них не відав. Але я поки що ні мур-мур, лицяюся собі до Тілі, а вони знай кплять із мене, а юрма регоче! Та я кажу сам до себе: "Потерп трошечки, Томмі, потерп!"

І терпів я, аж поки всі натанцювалися досхочу, а ватаг Джордж уже весло на мене налаштував. Отож дотанцювали останній танець, усі ждуть: зараз почнеться! А мені наче й за вухом не свербить, попхався в самий натовп. Ті дівчатка з місії таки дотепно мене під'їдали, аж сам я хоч і сердитий був, а мусив зуби зціпити, щоб не засміятись. І нагло повертаюсь лицем до них.

"Ну, ви вже?" — питаю.

Побачив би ти їх ту мить, як вони почули, що я джергочу по-їхньому! А я ж як розходився! Геть усе їм висипав, що знав не лише про них самих, а й про їхній рід: і батьків, і матерів, і братів, і сестер, і про всіх чисто. Кожну каверзу їхню їм нагадав, кожну халепу, що в ній вони бували, кожну їхню ганьбу. Настрамив їх без жалю. А сиваші так і товпляться довкола: вони ще ніколи не чули, щоб білий чоловік так по-їхньому сипав. Усі, опріч тих двох дівчат, регочуть, аж боки рвуть. Навіть сам ватаг забув про весло своє чи, може, просто побоявся, щоб я йому гонору не ущербив.

А ті дівчата! Кричать: "Не треба, Томмі! Не треба! Ми більше не будемо, далебі не будемо!" І сльози їм — як той горох сиплються. Та я їх добре знав! Допікав їх, поки попадали навколішки та почали благати: годі, мовляв, змилосердься! Я тоді зиркнув скоса на Джорджа, але той, не знаючи, чи варт зі мною заводитись, тільки зареготав роблено так.

А ввечері, прощаючись із Тілі, я сказав їй, що буду тут іще з тиждень і що хочу запізнатися з нею ближче. Ну, й вона, як дівчина щира, не

стала критися, що я їй до серця припав. Ех, гарне дівча було, не диво, що й ватаг Джордж за нею потягав. Та я, бач, випередив його на першому ж галсі. Я радий був би зразу забрати Тілі на борт та взяти курс на острів Ренгел, поки вітер ходовий, а Джорджеві лишити облизня. Але ж так просто не виходило. Вона жила біля свого дядька, щось ніби опікуна, а той дядько вже збиравсь кінці віддавати — сухоти чи ще там щось із легенями. То йому попустить, то знов прикрутить, і вона не хотіла його такого покинути. Я, перш ніж відплисти, зайшов до вігваму поглянути на нього, чи довго ще він протягне; але старий злидень уже пообіцяв її Джорджеві, тож як побачив мене, то так розсердився, аж кров йому горлом линула.

Вже як прощались ми в березі, вона просить: "Вертайсь та забери мене, Томмі". — "Заберу, — кажу, — тільки пообіцяйся, що ждатимеш". І поцілував її — по-справжньому, як білий чоловік цілує свою кохану, аж вона затремтіла, мов осика, та й мене до щирця пройняло, я вже ладен був бігти до того її дядька та підсадити його на той світ.

Отож поплив я на Ренгел, повз бухту Святої Марії й далі, до самих островів Королеви Шарлотти. Торгував, спирт перевозив, одно слово, заробляв гроші своїм баркасом. Зима вже брала своє, ясна, морозяна, і я вже вернувсь до Джуно, як надійшла звістка від Тілі, один злидень приніс. "Поспішай, — каже, — Кілісну просить: поспішай!" — "А що таке?" — питаю. "Ватаг Джордж, — відказує, — потлач робить. Кілісну буде йому жінка".

Ой, скрутно мені тоді довелось! Північак аж свистить у пику, бризки замерзають на палубі вмить, а мені з тим старим баркасом іще сто миль до Даї добиватися проти вітру! Як відпливав, узяв собі за матроса індіянина з Дугласу, та на півдорозі його змило за борт. Я зразу повернув, тричі пройшов туди й назад — ніде ні знаку.

— Мабуть, його корчій ухопив від холоду, — перебив оповідь Дік, розвішуючи ще одну Молліну спідницю просохнути, — і пішов він на дно, як сокира.

— Те й я кажу. Отож доплив я сам. Пристав біля Даї смерком, ледь живий. Приплив мені поміг, підігнав я баркаса під самий берег, у гирлі річки поставив. Далі не міг ні на цаль просунутись, бо прісна вода в річці вже на кістку замерзла. Фали[41] та блоки так пообмерзали, що я не наважився ані грота спустити — ще не піднімеш потім. Перш за все я вихилив пінту[42] спирту, тоді вгорнувся в ковдру і, покинувши все як стояло, готове до відплиття, подався берегом до індіянського табору. А там і справді вже гульня на всю губу. Чілкети прибули в човнах усім кодлом — із жінками, дітьми й собаками, — та ще Собачі Вуха, Малі Лососі, індіяни з місій... Добрих душ п'ятсот прибуло до Тілі на весілля, і ані одного білого на двадцять миль навкруги.

Ніхто мене не завважив, бо я натяг ковдру аж на голову, тільки очі світили, і ото пропхався поміж дітлахами та собаками аж наперед. Бенкет урядили на широкій галявині, розпаливши здорові багаття, а сніг так утоптали мокасинами, що він став як цемент. Біля мене, бачу, сидить Тілі, пишно вбрана, вся в червоному, намистом розцяцькована, а навпроти неї ватаг Джордж із своєю старшиною. Шаман їхній саме чаклував, а колеги його з інших племен йому помагали, і таке вони витинали, аж мороз поза шкіру йшов. Нараз мені спало на думку — а що якби оце мене моя лівернульська рідня тут побачила! Згадалась мені моя білявочка Гасі. Із першого свого рейсу вернувшись, я її брата налупцював, бо він не хотів, аби його сестра з матросом водилася. Отож дивлюсь я на Тілі, а в очах мені Гасі. Химерний світ, думаю. Чи гадала коли моя матінка, як мене до грудей тулила, що мені в таких бувальцях доведеться бувати...

Отож як знявся гамір, забубнили в моржові шкури, шамани загорлали, я й шепочу до Тілі: "Ти готова?" Вона й не здригнулася, й оком не змигнула, тільки каже так спокійно, мов тиха хвиля весняна: "Я знала. А де?" — "Під кручею, край льоду, — шепочу. — Тільки-но дам знак, так і чеши".

Казав я тобі, що там собак було чортова сила? Сама тобі собачня кругом. Та які! Вовки приручені! Коли порода переводиться, сиваші

парують їх у лісі з дикими, і вони в них страх які люті. Отож у мене просто перед ногами лежав один такий вовцюга, а ззаду за п'ятами — другий. Я крутонув того, що спереду, за хвоста, а поки він клацнув зубами за моєю рукою, я вхопив другого за карк і пхнув писком першому в пащу. Тоді гукнув до Тілі: "Біжи!"

Ти ж знаєш, як гризуться індіянські собаки. На млі ока їх уже ціла сотня зчепилася в клубок, кусають та шарпають одне одного, жінки та дітлахи розбігаються хто куди, весь табір наче ошалів. Тілі вимкнулася, і я подався за нею. Та враз оглянувся на ту колотнечу, і мене наче чорт підшпигнув. Я кинув свою ковдру й вернувся назад.

Собак тим часом розігнали, і натовп потроху розсотувався. Ніхто вже не був на своєму давньому місці, отож і не завважено, що Тілі втекла.

"Здоров, ватаже! — кажу я, хапаючи Джорджа за руку. — Хай дим від твоїх потлачів здіймається частіш, і стіки хай принесуть тобі багато шкур навесні!"

Їй-богу, Діку, він аж зрадів, уздрівши мене ту мить. Бо ж його було зверху, Тілі дісталась йому. Мав чим переді мною повеличатися! Адже та чутка вже по всіх таборах розійшлася, що я за нею впадав, і він запишався, мене побачивши. Без ковдри мене вже всі впізнали й почали шкірити зуби та хихотіти. А я ще підкинув вогню, вдавши, ніби й не знаю нічого.

"Що це в вас за буча? — питаю. — Хто жениться?"

"Ватаг Джордж", — відказує шаман, зігнувшись перед ним.

"Таж він має вже дві ключ!"

"А бере ще одну, третю", — і знов зігнувся.

"А!" — кажу, та й відвернувся, ніби мене те не цікавило.

Та їм цього було мало, і вони всі загукали один з-перед одного:

"Кілісну! Кілісну!"

"Що Кілісну?" — питаю.

А вони гудуть:

"Кілісну буде Джорджева клуч! Ватагова клуч!"

Я підскочив до Джорджа й зазирнув йому в вічі. Він кивнув головою й випнув груди.

"Не буде вона твоя клуч, — промовив я урочисто. — Не буде!"

Він аж потемнів на виду, й рука йому вже потяглася до ножа на поясі.

"Дивись! — гукнув я, напиндючившись. — Я зараз діятиму чари! Дивись добре!" Тоді стяг рукавиці, закасав рукава й кілька разів помахнув у повітрі руками. Потім як закричу: "Кілісну! Кілісну! Кілісну!"

Вони всі аж покам'яніли, бачивши ті мої чари. Всі поприкипали очима до мене, нікому й не в голові було оглядітись, де ж та Кілісну. Ніхто-бо не знав, що її вже нема. А я покликав її ще тричі вряд, тоді зачекав хвильку й ще тричі гукнув. Аби напустити на них більше холоду. Джордж ніяк не міг розшолопати, куди це я гну, і хотів був уже перебити мені всю кумедію; та шамани сказали йому почекати, вони, мовляв, пильнуватимуть і перечаклують мене, коли що. Та й сам він був забобонний бевзь і, мабуть, таки трохи боявся чарів білої людини.

Отож я все кликав Кілісну, протягло так та тонко, мовби вовк виє, аж поки індіянок дрижаки взяли, а індіяни всі похмурніли. Тоді як гукну: "Дивись!" Та метнувся вперед і показав рукою в жіночий гурт — адже жінок легше отуманити, ніж чоловіків, сам знаєш. "Дивись!" — і помалу підняв руку вгору, ніби вслід за яким птахом. Вище, вище, аж над голову, і очима неначе проводжав його, доки він щез у височині.

"Кілісну, — кажу тоді, вп'явши очі в Джорджа й показуючи рукою в небо. — Кілісну".

І клюнуло, Діку, їй же богу! Щонайменш половина їх уявки бачила, як Тілі щезла в небі. Бо вони, напившись моєї сивухи в Джуно, ще й дивніші дива бачили, далебі! То чом би я не міг бодай такого втнути, коли вже продавав злого духа в пляшках? Серед жінок знявся вереск, усі поскуплювались, зашепотілися. А я згорнув руки й задер гордо голову. Вони всі розступилися від мене ще далі. Час було мені вшиватися.

"Хапайте його!" — крикнув Джордж. Троє чи четверо чоловіків сіклнулись були до мене, та я крутнувся, повів знову руками в повітрі, нібито хотів і їх послати слідом за Тілі, і показав у небо. Тепер вони б нізащо в світі не зважились доторкнутися до мене. Джордж загомонів до них шпарко, та вони ані з місця. Тоді він ступив був до мене сам, але я знову вдав ту саму машкараду, і його відвагу мов лизень злизав.

"Нехай-но ваші шамани такі чари вдіють, як оце я допіру! — кажу їм. — Нехай відкличуть Кілісну назад із неба, куди я її послав! — Та їхні чаклуни добре знали, на що вони здатні. — Нехай ваші клуч наведуть вам синів, як ікри лососевої! — додав я ще, повертаючись іти. — І хай тотем ваш стоїть у краї, покіль світа і дим від ваших вогнищ здіймається довіку!"

Та коли б ті злидні забачили, як я почухрав до свого баркаса, тільки-но сховався їм з-під очей, вони б подумали, що то я від своїх власних чарів утікаю. Тілі грілася, обрубуючи лід, і все було готове в дорогу.

Господи, що то був за гін! Північак дме в спину, мов скажений, крижані хвилі перехлюпують через палубу. Ми позадраювали всі дірки, я стою при стерні, Тілі обрубує кригу, і мчали ми так півночі, поки прибились до острова Поркюпайну й викинулися на берег. Ковдри наші геть намокли, а сірники Тілі мусила в себе на грудях сушити.

Отож, як бач, я дещо знаю про жінок. Сім років ми з нею прожили, Діку, добро й лихо порівну ділили. А тоді вона померла — серед зими, в пологах, на Чілкетській факторії. До останку держала мою руку в своїй, а біла паморозь піднімалась усе вище по дверях, наростала на міхуряному віконці… А надворі тільки вовк самотній десь виє та Тиша стоїть. А в хатині смерть та Тиша. Ти ще зроду не чув тої Тиші, Діку, і не доведи боже тобі її чути при чиїй смертельній постелі. Хіба тишу чути, кажеш? Аякже! Коли власний віддих — наче сирена пароплавна, а серце — гуп, гуп, гуп, мов прибій.

Сивашка була, Діку, але правдива дружина. Біліша від білої! А наостанку вона каже: "Бережи мою перину, Томмі, чуєш?" Я сказав: "Гаразд". Вона тоді розплющила очі, і в них мука стоїть: "Я тобі добра жінка була, Томмі. Тож я хочу, щоб ти мені пообіцяв… пообіцяв… — через силу вже вимовила, — що як будеш знов женитися, то візьмеш білу. Не сивашку, Томмі. Я знаю… Тепер у Джуно повно білих жінок. Я знаю. Твої білі брати кличуть тебе "індіянчиком", жінки ваші відвертаються на вулиці й до хати не пускають, як інших людей. А чого? Бо твоя жінка сивашка. Хіба не правда? А це недобре… От того я й помираю. Пообіцяй мені. Поцілуй мене на той знак, що справдиш своє слово".

Я її поцілував, і вона знов заплющила очі, тільки прошепотіла: "Добре…" Нарешті — я все нахилявся вухом до її уст — прокинулась востаннє: "Не забудь, Томмі, про перину… Не забудь…" І померла. В пологах… На Чілкетській факторії.

Буря нараз шарпонула намет, мало не приплескавши його до землі. Дік заходився натоптувати люльку, а Томмі витяг із грубки чайника й відставив його вбік, сподіваючись, що Моллі от-от повернеться.

А що ж та маленька жіночка з вогнистими очима й палкою кров'ю янкі в жилах? Засліплена, раз у раз падаючи, рачкуючи навколішки, вона добивалась назад до намету; буря переймала їй віддих. Великий клунок на плечах, ніби вітрило, тяг її назад. Зовсім безсило засіпала вона вузли біля запони, й Томмі та Дікові довелось самим їх розв'язувати. Останнім відчайдушним зусиллям, заточуючись, уступила вона в намет і впала, знеможена, додолу. Томмі розщібнув шлейки й зняв у неї з пліч клунок. Там забряжчав посуд. Дік, наливши в кухлик віскі, перезирнувся з моряком. Той шепнув коротко: "Перевдягти?" Та Дік тільки похитав головою.

— Ось маєш, голубонько, — сказав він, коли Моллі проковтнула віскі й трохи очутилася. — Ось тобі суха одежина, перевдягнись. Ми вийдемо вмоцюємо намета краще. А тоді поклич нас та будемо обідати. Гукнеш, як скінчиш.

— Ось побачиш, Діку, притупило її трохи, не буде вже вона така гостра до самого Доусона, — пробубонів Томмі, коли вони вдвох присіли, скорчившись по завітрянім боці намету.

— Але ж у гостроті вся принада, — відказав Дік, пригинаючи голову: вихор жбурнув на нього з-за намету мокрим снігом. — Не вдались би й ми з тобою такі гострі, якби наші матері йнакші були.